

3. ΕΝΑΣ ΗΤΤΗΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΑΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΧΘΡΟΣ

1. Πολύς λόγος γίνεται συχνά για τόν Σατανᾶ καί τούς ἀγγέλους του, πού φθάνει μερικές φορές σέ ἀπαράδεκτη ὑπερβολή, ἡ ὁποία ἴσως - ἴσως φθάνει τά ὅρια τοῦ μανιχαϊστικοῦ διαλισμοῦ - τῆς διαρχίας. Ἰδιαίτερα, τό ἱερό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως ἐπιστρατεύεται μέ διάφορες εὐκαιρίες γιά νά στηρίξη προσωπικές θέσεις, ἐνίοτε αὐθαίρετες, σέ ἐσχατολογικές συζητήσεις, οἱ ὁποῖες, ἀντί νά βλέπουν τόν ἐρχόμενον ἔνδοξον Υἱόν τοῦ ἀνθρώπου, παρατηροῦν περισσότερο τόν ρόλο τοῦ Σατανᾶ καί τῆς συνοδείας του, δηλαδή τῶν δύο θηρίων, τοῦ Ἀντιχρίστου καί τοῦ ψευδοπροφήτη του. Δέν εἶναι ὑπερβολή ἂν ποῦμε ὅτι ἀρεσκόμαστε συχνά νά κουβεντιάζωμε περισσότερο γιά τόν Σατανᾶ καί τά κακόβουλα σχέδιά του γιά τόν ἄνθρωπο, παρά γιά τό ὑπέροχο καί ὑπέρλογο σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιά τήν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀντιχριστολογία ἔφθασε μάλιστα στό ἀποκορύφωμά της μέ τήν ἀλλαγὴ τῆς χιλιετίας, ὅταν θρηνήσαμε ἀκόμη καί θύματα σατανικῶν πράγματι αἱρέσεων, πού ἐκμεταλλεύτηκαν ἐγκληματικά τήν ἄγνοια καί σκόρπισαν τόν φόβο, τήν ἀνησυχία καί τήν σύγχυση στόν εὐκολόπιστο σύγχρονο ἄνθρωπο.

Μέ ὁδηγό μας τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο, θά ξεσκεπάσωμε αὐτόν τόν ἡττημένο καί ἀκίνδυνο πλέον αἰώνιο ἐχθρό τοῦ ἀνθρώπου, τόν "πατέρα τοῦ ψεύδους", τόν "ἀνθρωποκτόνο", ὁ ὁποῖος κατατροπώθηκε μέ τόν Σταυρό καί τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἦλθε «ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τόν τό κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστι τόν διάβολον» (Εβρ. β' 14).

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἔχει συγγράψῃ τρεῖς θαυμάσιες ὁμιλίες εἰδικά περί τῆς ἐξουσίας τοῦ διαβόλου. Στήν πρώτη δίδει ἀπαντήσεις σ' ἐκείνους πού ὑποστηρίζουν ὅτι "οἱ δαίμονες κυβερνοῦν τά ἀνθρώπινα καί δυσανασχετοῦν γιά τίς τιμωρίες τοῦ Θεοῦ". Στήν δεύτερη ἀπαντᾷ σ' ἐκείνους πού προβάλλουν τήν ἔνσταση "γιατί ὁ διάβολος νά μή βγῇ ἀπό τήν μέση" (νά μήν καταργηθῇ ἀπό τόν Θεόν, ὥστε νά μήν πλανᾷ τόν ἄνθρωπο). Καί στήν τρίτη ἐπισημαίνει τίς αἰτίες τοῦ κακοῦ καί τῆς ἁμαρτίας, ἀποδίδοντάς τα στήν προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου καί ὄχι στή φύση τοῦ ἀνθρώπου ἢ στήν ἐξουσία τοῦ σατανᾶ.

2. Ἄς δοῦμε λοιπόν, πρωτίστως ποιά εἶναι ἡ δύναμη, ἡ ἐξουσία τοῦ Σατανᾶ καί ἂν πράγματι εἶναι μιά ἀναπόφευκτη ἀπειλή γιά τόν ἄνθρωπο καί συγκεκριμένα γιά τόν πιστό Χριστιανό.

Εἶναι σαφές ὅτι ἡ δύναμη τοῦ Σατανᾶ εἶναι ἀνάλογη μέ τήν φύση του ὡς πνευματικοῦ ὄντος. Ἀφοῦ εἶναι ἓνας πεπτωκός ἄγγελος καί

μάλιστα ἀρχάγγελος, ὁ Ἑωσφόρος, ἔχει τίς ιδιότητες τῶν ἀγγέλων, μέ τήν διαφορά ὅτι μετά τήν πτώση του ἐξέπεσε στην καστάσταση τῆς πονηρίας, γι' αὐτό καί ὀνομάζεται καί Πονηρός ἢ Διάβολος. Μέ τήν κακή χρήση τῆς ἐλεύθερης προαίρεσής του ἔφθασε στήν ἀνταρσία κατά τοῦ Θεοῦ καί στήν πτώση. Ἔτσι στήν ἐλεύθερη πάλι προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου ἀποβλέπει γιά νά τόν πλανήσει καί νά τόν ρίξη στήν ἁμαρτία. Ἡ ἐξουσία του ὅμως πάνω στόν ἄνθρωπο εἶναι σχετική καί περιορισμένη ἀφοῦ, ὅπως μᾶς διαβεβαιώνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ Θεός ἐπιτρέπει μέν τόν πειρασμόν ὅμως *"οὐκ ἑάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπέρ ὃ δύνασθε, ἀλλά ποιήσει σύν τῷ πειρασμῷ καί τήν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν"* (Α΄ Κορ. 10,13). Ἀλλωστε ὁ Σατανᾶς, ὅταν μᾶς πειράζει, ἀγνοεῖ τήν ἔκβαση τοῦ πειρασμοῦ. Σημειώνει σχετικά ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς: *"πειράζει ἡμᾶς ὁ διάβολος εἰδώς μέν ὃ ἐσμέν, οὐκ εἰδώς δέ εἰ ὑπομενοῦμεν"* (Στρωματεῖς Δ΄12, Β΄ 8.78).

[Παρενθετικά νά ποῦμε ἐδῶ ὅτι οὔτε κᾶν τά μέλλοντα δέν γνωρίζουν οἱ δαίμονες, καί ἄρα οὔτε νά προβλέψουν ἢ νά μαντέψουν μέ ἀκρίβεια τό μέλλον καί τήν τύχη τοῦ ἀνθρώπου μποροῦν, ὅπως νομίζουν ἢ ὑποστηρίζουν μερικοί πού ἀπευθύνονται στά ὄργανα τῆς πλάνης τούς μάγους, τούς μάντις κλπ. Ὁ ἱ. Δαμασκηνός παρατηρεῖ ἐν προκειμένῳ: *"τά μέλλοντα οὐκ οἶδασιν οἱ δαίμονες, προλέγουσι δέ ταῦτα ποτέ μέν τά μακράν γινόμενα βλέποντες, ποτέ δέ στοχαζόμενοι, ὅθεν καί τά πολλά ψεύδονται"* (Ἐκδοσις Ὁρθοδόξου Πίστεως Β΄4. Μ. 94,877).

Ἡ γνώση τῶν δαιμόνων κατά τόν ἱ. Αὐγουστῖνο στερεῖται τῆς ἀγάπης γι' αὐτό *"φυσιοῖ αὐτούς"*. *"Στρέφεται δέ κυρίως ἡ γνῶσις αὕτη περί τά σωματικά καί πρόσκαιρα, ἥτις διά τοῦτο εἰς τούς φωτεινοὺς ἀγγέλους παρουσιάζεται εὐτελὴς καί ἀξιοκαταφρόνητος, καθ' ὃν χρόνον οἱ δαίμονες δι' αὐτήν ὑπερηφανεύονται καί φυσιοῦνται"* (παρά Π. Τρεμπέλα, Δογματική τ.Α΄ σελ.455).

Ἰδιαίτερα στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ διαπιστώνομε τόν πλήρη ἐξευτελισμό τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος δέν ἔχει τήν ἱκανότητα νά διακρίνη καί νά διαγνώσῃ ποιά εἶναι ἡ πραγματική φύση τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτό καί Τόν πειράζει στήν ἔρημο, νομίζοντας ὅτι ὁ Ἰησοῦς θά ὑποκύψῃ στοὺς ἰσχυροὺς πράγματι πειρασμούς. Ὡς σημειώνει ὁ ἱ. Αὐγουστῖνος *"οὐκ ἐπίστατο εἰ ὁ Ἰησοῦς αὐτός εἶη· διό καί ἐπείραζεν αὐτόν"* (De civitate Dei IX, 20 P.L. 41,273).]

Τό ἴδιο συμβαίνει καί στήν δική μας περίπτωση: Πειράζει ὁ σατανᾶς τόν ἄνθρωπο, ἀλλά δέν γνωρίζει τήν ἔκβαση τοῦ πειρασμοῦ,

καθόσον αὐτή ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι, ἄλλοι, διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ, ὑπερισχύουν τῆς σατανικῆς ἐπιβουλῆς, ἐνῶ ἄλλοι ὑποχωροῦν πρὸ τῶν ποικίλων δελεασμάτων τοῦ πονηροῦ. "Οὔτε οἱ ἄνθρωποι εἶναι κακοί, οὔτε ὁ ἴδιος ὁ διάβολος μπορεῖ νὰ βλάβῃ ὅποιον ἔχει τὸν νοῦ του", θέτει ὡς τίτλο τῆς 7 ὁμιλίας τοῦ ὁ. ἱ. Χρυσόστομος.

Δέν ἐξουσιάζουν λοιπὸν τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου οἱ δαίμονες. "Ἄν κυβερνοῦσαν οἱ δαίμονες, λέει ὁ ἱ. Χρυσόστομος, σέ τίποτε δέν θά εἴμαστε καλύτεροι ἀπὸ τοὺς δαιμονισμένους, ἀλλὰ μᾶλλον θά εἴμαστε χειρότεροι ἀπὸ ἐκείνους. Διότι ἐκείνους δέν τοὺς παρέδωσε ὁ Θεός ἐξ ὀλοκλήρου στὴν τυραννίᾳ τῶν δαιμόνων, ὁπότε θά εἶχαν πάθει πολὺ φοβερώτερα ἀπ' ὅσα παθαίνουν τώρα. Καί θά ἤθελα νὰ ρωτήσω ὅσους λένε αὐτά, ποιάν ἀταξία βλέποντας στὴν παροῦσα ζωὴ, ἀνάγουν ὅλα τὰ ἀνθρώπινα στὴν κυβέρνηση τῶν δαιμόνων;"

3. Στὴ συνέχεια, ὁ ἱερός πατήρ, μέσα ἀπὸ τὴν τάξη πού συνέχει τὸ σύμπαν καὶ τὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, συμπεραίνει ὅτι τὰ πάντα ἔχουν δημιουργηθεῖ "καλὰ λίαν" ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἄρα τὸ κακὸ καὶ ἡ ἁμαρτία δέν εἶναι μέσα στὴν φύση τῶν ὄντων, ἀκόμα καὶ τῶν λογικῶν. Ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας δέν βρίσκεται στὴν φύση - κτίση οὔτε στὸν διάβολο, ἀλλὰ ὀφείλεται στὴν προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἐλεύθερη βούλησή του κάνει ὀρθή χρῆση ἢ κατάχρηση τῆς κτίσεως ἢ τοποθετεῖται ἐσφαλμένα ἔναντι αὐτῆς. "Ἄς ἀφήσουμε λοιπὸν, λέει, κατὰ μέρος τὸν διάβολο κι ἄς φέρουμε στὴν μέση τὴν κτίση, γιὰ νὰ μάθῃς ὅτι δέν εἶναι ὁ διάβολος σέ μᾶς αἰτία τῶν κακῶν, ἂν θέλουμε νὰ προσέχουμε. Γιὰ νὰ μάθῃς ὅτι ὁ ἀδύνατος στὴν προαίρεση κι ἀμελής καὶ ῥάθυμος, ἀκόμη κι ἂν λείπῃ ὁ διάβολος, πέφτει καὶ ρίχνει τὸν ἑαυτό του σέ βάραθρα πολλὰ κακίας".

Ἔτσι ὁ ἱ. Χρυσόστομος ἀναλύοντας τὴν σκέψη του ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν παρατήρηση τῆς φύσεως καὶ συμπεραίνει ὅτι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας προέρχεται ἀπὸ τὴν κακὴ χρῆση τῆς φύσεως πού κάνει ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ τὴν φύση τῆς φύσεως. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτάνει, διερωτᾶται, εἴτε διότι φθάνει στὴ λατρεία τῆς ἴδιας τῆς φύσεως, δηλαδή στὴν εἰδωλολατρία καὶ ἄρα στὴν ἄρνηση τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν ἀποστασία ἀπ' Αὐτόν, εἴτε διότι καταχρᾶται καὶ καταστρέφει τὴν φύση, φταίει ἡ φύση γι' αὐτό ἢ ὁ διάβολος; "Μὰ ποιός εἶναι τόσο βρωμερός, ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος πατήρ, ποιός εἶναι τόσο ἀναίσθητος καὶ παράλογος, ὥστε νὰ κατηγορήσῃ τὴν κτίση; Τί λοιπὸν ἔχουμε νὰ ποῦμε γι' αὐτή; Δέν εἶναι κακὴ. Εἶναι καλὴ κι ὁμορφῇ, εἶναι δεῖγμα τῆς σοφίας καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Ἄκου λοιπὸν πῶς τῇ

θαυμάζει ο προφήτης, λέγοντας: «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε! πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας» (Ψαλμ.103, 24). Δέν διέτρεξε τό καθένα, ἀλλά τὰ ἀπέδωσε στό ἀκατάληπτο τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Κι ὅτι καί γιά ὠφέλεια ἔτσι ὁμοφρη καί μεγάλη τήν ἔφτιαξε, ἄκου το ἀπό ἄλλον ἱερό συγγραφέα, πού λέγει: «Ἐκ μεγέθους καί καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργός αὐτῶν θεωρεῖται» (Σοφ.Σολ. 13,5). Ἄκου καί τόν Παῦλο πού λέγει: «Τά γάρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπό κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται» (Ρωμ. 1,20). Ὁ καθένas ἀπ' αὐτούς, μέ ὅσα εἶπε, αἰνίχθηκε ὅτι ἡ κτίση μᾶς χειραγωγεῖ πρὸς τή θεογνωσίᾳ, ὅτι αὐτή μᾶς κάνει νά γνωρίζουμε τόν Κύριο. Τί λοιπόν; Ἄν δοῦμε αὐτή τήν ὁμοφρη καί θαυμαστή, νά ἔχη γίνει ἡ ἴδια αἰτία ἀσέβειας σέ πολλούς, θά τήν κατηγορήσουμε; Καθόλου ἀλλά ἐκείνους, πού δέν χρησιμοποίησαν ὅπως ἔπρεπε τό φάρμακο. Ποῦ λοιπόν εἶναι αἰτία ἀσέβειας αὐτή πού χειραγωγεῖ σέ θεογνωσίᾳ; «Ἐσκοτίσθησαν, λέγει, ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν οἱ φιλόσοφοι, καί ἐσεβάσθησαν, καί ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρά τόν κτίσαντα» (Ρωμ. 1, 21,25). Πουθενά διάβολος ἐδῶ, πουθενά δαίμων ἐδῶ, ἀλλά μονάχα ἡ κτίση προβάλλει στή μέση διδάσκοντας τή θεογνωσίᾳ. Πῶς λοιπόν ἔχει γίνει αἰτία ἀσέβειας; Ὅχι ἐξ αἰτίας τῆς φύσεώς της, ἀλλά ἐξ αἰτίας τῆς ἀμέλειας ὅσων δέν προσέχουν. Τί λοιπόν; Θά βγάλουμε, πές μου, καί τή φύση ἀπό τή μέση;" .

Δέν μπορούμε λοιπόν νά ποῦμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀμάρτησε ἐπειδὴ τόν παρέσυρε ἡ ὁμορφιά τῆς φύσεως ἢ ἐπειδὴ τόν παραπλάνησε ὁ διάβολος ὥστε νά τήν λατρέψει ἢ νά τήν καταστρέψει.

4. Ἀκολούθως, ὁ ἱ. Χρυσόστομος ἐξετάζει τήν θέση καί τόν ρόλο τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος στήν διάπραξη τῆς ἁμαρτίας. Εἶναι ἄλλωστε διαπιστωμένο ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτάνει ἢ ἀγιάζει μέσα ἀπό τήν χρήση τῶν μελῶν του καί τῶν ὀργάνων του: τοῦ νοῦ, τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς γλώσσας, τῶν χειρῶν, τῶν ποδιῶν του κλπ. Μήπως λοιπόν σ' αὐτά πρέπει νά ἐπιρρίψη ὁ ἄνθρωπος τήν αἰτία τῆς ἀπωλείας του ἢ σ' αὐτά καί μόνο νά ἀποδώσει τήν εὐαρέστησή του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ὅμως, ὅπως συμβαίνει μέ τήν κτίση - φύση ἔτσι καί μέ τά μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας πρέπει νά ἀποδοθῇ στή χρήση τους, πού ἐξαρτᾶται ἀπό τήν προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου καί ὅχι στήν φύση τους, ἀφοῦ κι αὐτά εἶναι δημιουργημένα ἀπό τόν Θεό "καλά λίαν".

Λέει ὁ ἱ. πατήρ: "Ἄς ἔλθουμε στά μέλη τὰ δικά μας. Διότι κι αὐτά θά τά βροῦμε νά εἶναι αἵτια ἀπώλειας, ἂν δέν προσέχουμε, κι ὅχι ἐξ αἰτίας τῆς φύσεώς τους, ἀλλά ἐξ αἰτίας τῆς ραθυμίας μας. Κύττα. Τά μάτια μᾶς δόθηκαν, ὥστε βλέποντας τήν κτίση νά δοξάζουμε τόν Κύριο.

Ἄν ὅμως δέν χρησιμοποιήσουμε καλά τὰ μάτια μας, μᾶς γίνονται πρόξενα μοιχείας. Ἡ γλῶσσα μᾶς δόθηκε, γιά νά εὐφημοῦμε, γιά νά ὑμνοῦμε τόν Δημιουργό. Ἀλλά ἂν δέν προσέχουμε καλά, μᾶς γίνεται αἰτία βλασφημίας. Καί τὰ χέρια μᾶς δόθηκαν, γιά νά τά σηκώνουμε σέ προσευχές. Ἀλλά ἂν δέν εἴμαστε σέ ἀνάνηψη, τά ἀπλώνουμε σέ πλεονεξία. Τά πόδια μᾶς δόθηκαν, γιά νά τρέχουμε σέ καλά ἔργα. Ἀλλά ἂν ἀμελοῦμε, θά ἔχουμε κακές πράξεις μ' αὐτά. Βλέπεις ὅτι τόν ἀσθενῆ ὅλα τόν βλάπτουν; Βλέπεις ὅτι τόν ἀσθενῆ καί τὰ σωτήρια φάρμακα τόν σπρώχνουν στόν θάνατο, ὄχι ἀπό τή δική τους φύση, ἀλλά ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας του;"

5. Στήν συνέχεια, ὁ ἱ. Χρυσόστομος κάνει διάκριση μεταξύ **ἠθικοῦ κακοῦ**, πού εἶναι ἡ ἁμαρτία καί **φυσικοῦ κακοῦ**, πού εἶναι ἡ δοκιμασία, ἡ ἀρρώστια καί ὁ θάνατος. Τό δεύτερο, τό φυσικό κακό συναντᾶται εἴτε ὡς εἶδος πειρασμοῦ πού προέρχεται ἀπό τόν διάβολο, κατὰ παραχώρηση Θεοῦ, ὅπως στήν περίπτωση τοῦ Ἰώβ, εἴτε χρησιμοποιεῖται ὡς δοκιμασία ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ μόνον πρός ὄφελος τοῦ ἀνθρώπου.

Σχολιάζοντας τό χωρίον Ψαλμ. οζ' 34, γράφει: "ὅτε γάρ ἀπέκτεινεν αὐτούς τότε ἐξεζήτουν αὐτόν καί ἐπέστρεφον καί ὄρθριζον πρός τόν Θεόν"ι. Καί συνεχίζει: "Μιλᾷ λοιπόν γιά ἐκείνη τήν κακία, πού σωφρονίζει, πού κάνει τούς ἀνθρώπους νά λάμπουν, πού τούς ἀναδείχνει πιό θερμούς, πού ἐπαναφέρει στήν ὀρθή σκέψη, κι ὄχι γιά τήν ἄλλη ἐκείνη, πού ἔχει ἄσχημη φήμη κι ἀξίζει κατηγορία. Ἡ πρώτη πραγματοποιεῖται γιά τήν ἐξουδετέρωση ἐκείνης. Κακία λοιπόν ὀνομάζει αὐτή τήν κάκωση, πού μᾶς προκαλεῖται ἀπό τίς τιμωρίες, ὀνομάζοντάς την ἔτσι, ὄχι ἀπό τήν πραγματική της φύση, ἀλλά ἀπό τήν ἐντύπωση πού ἔχουν γι' αὐτήν οἱ ἄνθρωποι".

Αὐτή ἡ δοκιμασία τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν Θεόν, μέσω τοῦ φυσικοῦ κακοῦ, τοῦ πόνου, τῆς ἀρρώστιας, τοῦ σεισμοῦ κλπ. δέν ἀποβλέπει στήν καταστροφή τοῦ ἀνθρώπου οὔτε ἀποτελεῖ ἐκδίκηση τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἱ. Χρυσόστομος βλέπει ὅλα αὐτά ὡς παιδαγωγία, ὡς πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἄνθρωπο.

Γι' αὐτό καί δέν μποροῦμε νά ἐκλάβουμε τίς δοκιμασίες ὡς κακά, ἀφοῦ γίνονται γιά τήν πνευματική μας ὑγεία. "Ἔτσι κι ὁ γιατρός. Δέν εἶναι θαυμαστός μονάχα ὅταν βγάλῃ τόν πάσχοντα σέ κήπους καί λιβάδια, οὔτε ὅταν σέ λουτρά καί δεξαμενές μέ νερά, οὔτε ὅταν στρώσῃ πλούσιο τραπέζι, ἀλλά κι ὅταν τόν προστάξῃ νά νηστεύῃ κι ὅταν τόν πιέξῃ μέ τήν πεῖνα καί τόν βασανίζῃ μέ τή δίψα, καί τόν καρφώνῃ στό κρεβάτι, καί τοῦ κἀνῇ σωστή φυλακή τό σπίτι καί τόν στερῇ κι ἀπό τό

φῶς ἀκόμη, σκοτεινιάζοντας τό δωμάτιο ἀπό παντοῦ μέ παραπετάσματα, κι ὅταν βάζη νυστέρι κι ὅταν καυτηριάξη κι ὅταν παρουσιάξη πικρά φάρμακα, ἐπίσης καί τότε εἶναι γιατρός. Πῶς λοιπόν δέν εἶναι παραλογισμός, αὐτόν πού τόσα κάνει κακά νά τόν λέμε γιατρό καί τόν Θεό, ἄν καμμιά φορά κάνη κάτι τέτοιο, ἄν λόγου χάρη ρίξη πεῖνα ἢ θανατικό, νά τόν βλασφημοῦμε καί νά τοῦ ἀρνούμαστε τήν πρόνοια τοῦ παντός;".

Καί καταλήγει: "Πῶς λοιπόν δέν εἶναι παράλογο, ὁ πατέρας ἢ ὁ γιατρός ἢ ὁ δικαστής ἢ ὁ γεωργός νά ἐπιδοκιμάζονται καί μήτε τόν ἕνα πού διώχνει ἀπό τό σπίτι τόν γιό του, μήτε τόν γιατρό πού παιδεύει τόν ἄρρωστο, μήτε τόν δικαστή πού ἐπιβάλλει ποινή, μήτε τόν γεωργό πού κλαδεύει νά ψεγαδιάζουμε καί νά κατηγοροῦμε, ἐνῶ τόν Θεό, σάν θελήση κάποτε νά μᾶς ἀλαφρώσῃ τό κεφάλι ἀπό τό πολύ μεθύσι τῆς κακίας, νά τόν ψεγαδιάζουμε καί μέ χίλια δυό νά τόν κατηγοροῦμε;".

Ὁ πραγματικός πειρασμός προέρχεται ἀπό τόν σατανᾶ. "Ὁμως καί σ' αὐτή τήν περίπτωση ἡ δύναμη καί ἡ ἐξουσία του εἶναι περιορισμένη, ὅπως στήν περίπτωση τοῦ Ἰώβ, ἀνίκανη νά βλάβῃ πραγματικά τόν ἄνθρωπο ἄν ὁ ἴδιος δέν τό θελήσῃ, ἄν δέν ὑποκύψῃ σ' αὐτόν μέσω τῆς δικῆς του προαιρέσεως. Ἐξ ἄλλου ὁ Θεός "οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπέρ ὃ δυνάμεθα". Καί κατὰ τόν Ἀπ. Ἰάκωβο: "Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπό θεοῦ πειράζομαι· ὁ γάρ θεός ἀπείραστός ἐστίν κακῶν, πειράζει δέ αὐτός οὐδένα. Ἐκαστος δέ πειράζεται ὑπό τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος (παρασύρεται) καί δελεαζόμενος" (Ἰακ. α' 13-14).

"Ὅπως λέει ὁ ἱ. Χρυσόστομος: "Ὁ διάβολος δέν νικᾷ μέ τή βία, οὔτε μέ τήν τυραννία, οὔτε ἀναγκάζοντας, οὔτε ἐκβιάζοντας. Διότι ἄν ἦταν ἔτσι, ὅλους θά τοὺς ἔριχνε στήν ἀπώλεια. Κι ἀπόδειξη τούτου φέραμε τοὺς χοίρους, στοὺς ὁποίους τίποτε δέν ἀποτόλμη-σαν νά κάνουν οἱ δαίμονες πρὶν τοὺς τό ἐπιτρέψῃ ὁ Κύριος". Χρησιμοποιεῖ μάλιστα καί ἕνα ἀκόμη παράδειγμα: "Οἱ βασανισταί λέει, τιμωροῦν μὲν τοὺς φταῖχτες, ὅχι ὅμως ὅσο θέλουν, ἀλλὰ ὅσο οἱ δικασταί τοὺς ἐπιτρέπουν". "Κακός ὁ διάβολος, λέει, τό ὁμολογῶ κι ἐγώ, ἀλλὰ γιὰ τόν ἑαυτό του κακός, ὅχι γιὰ μᾶς, ἄν ἔχουμε τόν νοῦ μας".

6. Γιά νά καταρρίψῃ ὁ ἱ. Χρυσόστομος κάθε ἀμφιβολία, ὅτι τό κακό βρίσκεται μόνο στήν προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου, φέρνει τόν λόγο στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὑποστηρίζοντας ὅτι καί ἀπό τό ἱερώτατο πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ μπορεῖ νά προέλθῃ κακό στόν ἄνθρωπο. Μά εἶναι δυνατόν, μπορεῖ νά διερωτηθῇ κανεὶς - καί μάλιστα σκανδαλιζόμενος - νά μιλάμε γιὰ κακό πού θά προέλθῃ ἀπό τόν

Σαρκωθέντα καί Ἐνανθρωπήσαντα Υἱό τοῦ Θεοῦ; Καί ὅμως, ἀπαντᾷ ὁ ἱ. Χρυσόστομος, ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμο ἔγινε ὄχι μόνον σωτηρία γιά τόν ἄνθρωπο, ἀλλά καί κρῖμα, ὄχι γιατί ὁ Χριστός τό προκάλεσε, ἀλλά γιατί ὁ ἄνθρωπος τό ἐπέλεξε. Τοῦτο διαβεβαιώνει καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ὅταν λέει: "Εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τόν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μή βλέποντες βλέπωσι καί οἱ βλέποντες τυφλοί γένωνται.... εἰ τυφλοί ἦτε, οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρτίαν· νῦν δέ λέγετε ὅτι βλέπομεν· ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει" (Ἰωάν. θ' 39-41).

Τό ἴδιο συνέβη καί μέ τόν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ. Μήπως γι' αὐτό φταίει ὁ Χριστός; Μήπως φταίει τό φῶς ἂν κάποιοι δέν βλέπουν ἢ ὑποφέρουν ἀπό τήν παρουσία του; Φταίει ὁ Χριστός ἢ ἡ κακή προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου ὅταν τόν ἀπορρίπτει; Φταίει τό φῶς ἢ ἡ ἀσθένεια τῶν ὀφθαλμῶν ὅταν οἱ ἄνθρωποι τό ἀποφεύγουν ἢ ὑποφέρουν ἀπ' αὐτό;

Γράφει ὁ ἱ. πατήρ: "Θέλεις καί στόν ἴδιο τόν Χριστό νά δοκιμάσουμε τόν λόγο; Τί ὑπάρχει ἴσο μ' ἐκείνη τή σωτηρία; Τί τῆς παρουσίας ἐκείνης χρησιμώτερο; Κι ὅμως ἡ παρουσία αὐτή ἢ σωτήρια, ἢ χρήσιμη, σέ πολλούς ἔγινε πρόσθετος λόγος τιμωρίας. "Εἰς κρῖμα γάρ, φησίν, ἐγὼ ἦλθον εἰς τόν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μή βλέποντες βλέπωσι, καί οἱ βλέποντες τυφλοί γένωνται" (Ἰωάν. θ' 39). Τί λές; Τό φῶς ἔγινε αἰτία ἀναπηρίας; Δέν ἔγινε τό φῶς αἰτία ἀναπηρίας, ἀλλά ἡ ἀδυναμία τῶν ματιῶν τῆς ψυχῆς δέν μπόρεσε νά ἀντέξῃ τό φῶς. Βλέπεις ὅτι ὁ ἀσθενής ἀπό παντοῦ βλάπτεται, ἐνῶ ὁ δυνατός ἀπό παντοῦ ὠφελεῖται;".

Καί συνεχίζει: "Εδῶ ἔχουμε τόν ἴδιο τόν σταυρό, πού τί ἄλλο πιό σωτήριο ἀπ' αὐτόν; Κι ὅμως ὁ σταυρός ἔγινε σκάνδαλο στούς ἀσθενοῦντες. "Ὁ λόγος γάρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μέν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί, τοῖς δέ σωζομένοις δύναμις Θεοῦ" (Α' Κορ. α', 18). Καί πάλι: "Κηρύσσομεν Χριστόν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μέν σκάνδαλον Ἑλλήσι δέ μωρίαν" (Α' Κορ. α', 23). Καί συμπεραίνει: "Διότι παντοῦ αἰτία εἶναι ἡ προαίρεση, παντοῦ τόν πρῶτο λόγο ἔχει ἡ γνώμη. Γιατί κι ὁ διάβολος, ἂν θές νά μάθῃς, μᾶς εἶναι καί χρήσιμος, ἂν σωστά τόν χρησιμοποιοῦμε, καί πάρα πολύ μᾶς ὠφελεῖ καί τό κέρδος μας ἀπ' αὐτόν δέν εἶναι ἀσήμαντο".

Μιλῶντας γιά τά "ἐρίφια" τῆς παραβολῆς τῆς Κρίσεως λέει: "Ἄν ὁ διάβολος ἦταν ἡ αἰτία τῶν ἁμαρτημάτων τους, δέν θά ἐπρόκειτο νά τιμωρηθοῦν αὐτοί, μιά κι ἄλλος εἶχε ἁμαρτήσῃ καί τοὺς εἶχε σπρώξει". Ἄλλωστε τό ἴδιο συνέβη καί μέ τήν Εὐα: "Ἀπό τή δική της ἐπιθυμία νικῆθηκε ἡ Εὐα, ὄχι ἀπό τήν πονηρία τοῦ δαίμονος. Γι' αὐτό καί δέν ἀξιώθηκε συγχώρηση, ἀλλά λέγοντας "Τό φίδι μέ ξεγέλασε", τήν ἔσχατη

ποινή επέσυρε πάνω της". Καί συμπληρώνει: "Όλα αυτά τά είπα τώρα, όχι για νά απαλ-λάξω τόν διάβολο από κατηγορίες, αλλά για νά ἐλευθερώσω ἐσᾶς από τή ραθυμία. Διότι πάρα πολύ θέλει ἐκεῖνος νά ρίχνουμε πάνω του τήν αἰτία τῶν ἁμαρτημάτων μας, ὥστε μέ τίς ἐλπίδες αὐτές τρεφόμενοι καί κάθε εἶδος κακίας ἀραδιάζοντας, νά σωρεύσουμε ἐναντίον μας πολλή τιμωρία, μή πετυχαίνοντας καμμιᾶ συγχώρηση μέ τό νά μεταθέτουμε σ' αὐτόν τήν αἰτία, πρᾶγμα πού δέν πέτυχε κι ἡ Εὐα. Ἀλλά ἐμεῖς ἄς μή τό κάνουμε αὐτό. Ἄς ἔχουμε ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐπίγνωση τῶν τραυμάτων μας. Ἔτσι θά μπορέσουμε νά τοὺς βάλουμε πάνω τά φάρμακα. Διότι ὅποιος ἀγνοεῖ τήν ἀρρώστεια του, καμμιᾶ φροντίδα γι' αὐτή δέν θά πάρη. Ἀμαρτήσαμε κατά πολλούς τρόπους. Τό ξέρω κι ἐγώ. Ὅλοι εἴμαστε κάτω ἀπό τιμωρίες. Ἀλλά δέν εἴμαστε στερημένοι τή συγχώρηση, οὔτε ἀποκλεισθήκαμε ἀπό τή μετάνοια".

7. Ὅμως, οἱ ἀκροατές του ἔθεσαν στόν ἰ. Χρυσόστομο τό ἐρώτημα: Ἀφοῦ ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας εἶναι στόν ἄνθρωπο καί ὄχι στή φύση ἢ στά μέλη τοῦ σώματός μας ἢ στόν σατανᾶ, γιατί τότε ὁ Θεός δέν τιμωρεῖ "ἐδῶ καί τώρα" ὅλους τοὺς κακοὺς; Καί ὁ ἰ. πατήρ ἀπαντᾷ: "Μερικές φορές, δημιουργεῖται ἡ αἴσθηση ὅτι ἐπικρατεῖ ἀδικία ἀφοῦ ὁ κακός προοδεύει καί ὁ καλός ὑποφέρει. Ὅμως κι ἐδῶ πρέπει νά δοῦμε τήν φιλανθρωπία καί τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. "Ἄν ὅλους ἐδῶ τιμωροῦσε τοὺς κακοὺς κι ὅλους ἐδῶ τιμοῦσε τοὺς ἐνάρετους, θά ἦταν περιττή ἡ μέρα τῆς κρίσεως. Πάλι, ἂν κανένα κακόν δέν τιμωροῦσε καί κανένα ἀπό τοὺς ἐνάρετους δέν τιμοῦσε, τότε κι οἱ παλιάνθρωποι θά γίνονταν πιό παλιάνθρωποι καί πιό κακοί, σάν πολύ πιό ἀδιάφοροι ἀπό τοὺς καλοὺς, καί πολύ περισσότερο ὅσοι θέλουν νά βλασφημοῦν θά κατηγοροῦσαν τόν Θεό καί θά ἔλεγαν ὅτι ὁλότελα λείπει ἡ πρόνοιά του ἀπό τή ζωή μας. Δέν τοὺς τιμωρεῖ ὅλους, γιά νά σέ πείση ὅτι ὑπάρχει ἀνάσταση".

8. Τέλος οἱ ἀκροατές ἔθεσαν στόν ἰ. Χρυσόστομο καί τό ἐρώτημα πού καί σήμερα ἀκούγεται: "Γιατί ὁ Θεός νά ἐπιτρέψη τήν ὑπαρξη τοῦ Σατανᾶ; Δέν θά μποροῦσε νά τόν ἀφανίση;" Ἄλλωστε, ἔλεγαν καί λένε, χρησιμοποιεῖ τέτοιους ἀπατηλοὺς τρόπους ὁ σατανᾶς πού μπορεῖ εὐκόλα νά ξεγελάσει τόν ἄνθρωπο.

Ὁ ἰ. Χρυσόστομος ἀπαντᾷ ὡς ἐξῆς: "Πρῶτα, ὅτι εἶναι πολύ ἀκριβώτεροι οἱ νικηταί ἀπό τοὺς νικημένους, ὅσο κι ἂν εἶναι περισσότεροι οἱ μὲν καί λιγώτεροι οἱ δέ. Διότι καλύτερος εἶναι, λέγει ἡ Γραφή, ἓνας πού κάνει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ παρά χίλιοι παράνομοι.

"Υστερα, ὅτι σάν βγῇ ἀπό τή μέση ὁ ἀνταγωνιστής, ὁ ἴδιος ὁ νικητής ἀπ' αὐτό ζημιώνεται".

Στήν Γ' ὁμιλία του γράφει: "Ὅταν λοιπόν λέγη κανεῖς: Γιατί ἄφησε τόν διάβολο ὁ Θεός; νά τοῦ ἀπαντᾷς ὡς ἐξῆς: Διότι ὅσους ἔχουν ξύπνιο νοῦ καί προσέχουν, ὄχι μονάχα σέ τίποτε δέν τούς ἔβλαψε, ἀλλά καί τούς ὠφέλησε ὁ διάβολος, ὄχι ἐπειδὴ τό ἤθελε ὁ ἴδιος (γιατί ἔχει κακή τή διάθεση), ἀλλά ἐξ αἰτίας τῆς δικῆς τους ἀνδρείας, πού ἀντιμετώπισαν ὅπως ἔπρεπε τήν κακία. Καί μέ τόν Ἰώβ πιάσθηκε μέση μέ μέση, ὄχι βέβαια γιά νά τόν κάνη νά λάμψη περισσότερο, ἀλλά γιά νά τόν ρίξη χάμου. Γι' αὐτό λέγεται Πονηρός, ἐπειδὴ ἔχει τέτοια γνώμη καί προαίρεση. Ὅμως σέ τίποτε δέν ἔβλαψε ἐκεῖνο τόν ἐνάρετο ἄνθρωπο, ἀλλά ἐκεῖνος ἔβγαλε μεγαλύτερο κέρδος ἀπό τήν ἀμάχη, πράγμα πού κι ἀποδείξαμε. Κι ὁ δαίμων τήν κακία κι ὁ ἐνάρετος τήν ἀνδρεία φανέρωσαν. Ἀλλά ρίχνει κάτω πολλούς, θά πῇ κανεῖς. Ναί, ἀλλά ἐξ αἰτίας τῆς δικῆς τους ἀδυναμίας, ὄχι χάρη στή δική του δύναμη".

Καί σέ ἄλλο σημεῖο ὁ ἱερός πατήρ παρατηρεῖ: "Ἐμεῖς, ἂν θά θέλαμε, πολλά καλά θά κερδίζαμε διά τοῦ διαβόλου, χωρίς αὐτός νά τό θέλει. Φοβούμενοι τήν ὠμότητά του, τίς συνεχεῖς ἐπιβουλές του καί τίς μηχανεύσεις του, ἅς διώξουμε τόν πνευματικό ὕπνο, ἅς εἴμαστε προσεκτικοί καί ἅς θυμόμαστε συνέχεια τόν Κύριο". Καί συμπληρώνει: "Ὅταν γάρ ἡμᾶς ὁ πονηρός φοβῇ καί ταράττη τότε σωφρονιζόμεθα. Τότε ἐαυτούς ἐπιγινώσκομεν, τότε μετά πολλῆς σπουδῆς τῷ Θεῷ προστρέχομεν. Ἔτσι κάθε πειρασμός μπορεῖ νά γίνει στέφανος ἐάν τό θελήσουμε. Καί μακάρι νά γινόταν γιά ὅλους μας αὐτό".

Ἀλλά καί ὁ Μ. Βασίλειος σημειώνει ὅτι ὁ Θεός ἐχρησιμοποίησε τήν πονηρία καί τό μῖσος τοῦ διαβόλου γιά τόν ἄνθρωπο γιά τό πνευματικό καλό τοῦ ἀνθρώπου: "Ἐχρησιμοποίησε, λέει, τήν πονηρίαν του, αὐτός πού μέ σοφίαν καί πρόνοιαν διακυβερνᾷ τά ἀνθρώπινα πράγματα, διά νά γυμνάσῃ τάς ψυχάς μας, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἰατρός χρησιμοποιεῖ τό δηλητήριον τῆς ὀχιάς διά νά παρασκευάσῃ σωτήρια φάρμακα" ("Ὅτι οὐκ ἔστιν αἷτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός, ἔκδ. Γρηγόριος Παλαμᾶς, σελ.119)¹.

Σύμφωνα, ἐπίσης, μέ τόν Ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας "Μόνον τό πειράζειν ἡμᾶς "ἐπιτέτραπται αὐτῷ " πρός τόν σκοπόν "τῆς ἰσχυροποιήσεως τῶν κατὰ τήν Ἐκκλησίαν πιστῶν " καί πρός "τόν κατασχυμμόν τοῦ πειράσαντος καί ἀποτυχόντος ". Ἐπειδὴ δέ ἀκριβῶς μόνον τό πείθειν ἔχει ἐπιτραπῇ εἰς αὐτόν "βιάζεσθαι δέ τινα οὐκ

¹ Βλ. περισσότερα στό βιβλίον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος Χριστοδούλου: Πόλεμος κατὰ τοῦ Σατανᾶ, σελ.41-42 ἐξ.

ἰσχύει ", "τό δέ μή πεισθῆναι ἐφ' ἡμῖν ", καί ἐξ ἡμῶν ἐξαρτᾶται "δέξασθαι τήν προσβολήν " αὐτοῦ "ἢ μή δέξασθαι ", διὰ τοῦτο διὰ τοῦ λύσαντος τὰ ἔργα αὐτοῦ Χριστοῦ "πολλοί μὲν εἰσιν οἱ περιγεμόμενοι τῆς ἐκείνου δυνάμεως ἤδη, πολλοί δέ οἱ περιεσόμενοι πάλιν καί οἱ μέλλοντες εὐδοκιμεῖν καί λαμπράν ἐπιδείκνυσθαι νίκην ". Τό νά "καταβάλωσι δ' αὐτόν οἱ πρότερον ἡττηθέντες ὑπ' αὐτοῦ " αὐτό ἀποτελεῖ καταισχύνην αὐτοῦ καί «πάσης αὐτῷ κολάσεως μεῖζον καί πρὸς ἐσχάτην κατάκρισιν ἀγαγεῖν ἱκανόν" (Τρεμπέλα, μν. ἔργ., σελ. 454).

Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής βλέπει πέντε λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπει τὸν πειρασμό ὁ Θεός: "ἵνα πολεμούμενοι καί ἀντιπολεμοῦντες εἰς διάκρισιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς κακίας ἔλθωμεν" ... "ἵνα πολέμῳ καί πόνῳ τῆς ἀρετῆς κτώμενοι, βεβαίαν αὐτὴν καί ἀμετάπτωτον ἔξωμεν" "ἵνα προκόπτοντες εἰς τὴν ἀρετὴν μὴ ὑψηλοφρονῶμεν ἀλλὰ μάθομεν ταπεινοφρονεῖν" "ἵνα πειραθέντες τῆς κακίας, τέλειο μῖσος αὐτὴν μισήσωμεν" "μή ἀπαθεῖς γενόμενοι μή ἐπιλαθώμεθα τῆς οἰκείας ἀσθενείας, μή τῆς τοῦ βοηθήσαντος δυνάμεως" (P.G. 90,1005).

Ἐπομένως, γίνεται φανερό ὅτι εἶναι δυνατόν ἀπὸ τό πικρό νά προέλθῃ γλυκό καί ἀπὸ τὸν πόλεμο εἰρήνη. Ἀρκεῖ νά μάθουμε τὴν τέχνη τοῦ πολέμου, ὥστε νά ἀντιπαρατάξουμε ἀνάλογη ἄμυνα πρὸς τὰ τεχνάσματα τοῦ ἐχθροῦ. Μιά ἄμυνα πού δέ θά στηρίζεται βέβαια στίς δικές μας δυνάμεις ἀποκλειστικά, ἀλλὰ στήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ «οὐκ ἐν πλήθει δυνάμεως νίκη πολέμου ἐστίν, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἰσχύς» (Α΄ Μακ. 3,19)".

9. Τέλος, πρέπει νά ποῦμε ὅτι ὁ χριστιανὸς διαθέτει ἓνα πλῆθος ἰσχυρῶν ὄπλων στὸν ἀτέλειωτο καί σκληρό ἀγῶνα τοῦ κατὰ τοῦ σατανᾶ. Τὰ πνευματικά αὐτὰ ὄπλα εἶναι ἀνάλογα μέ τὴν φύση τοῦ αἰώνιου ἐχθροῦ μας, ἀφοῦ ἡ πάλη μας "οὐκ ἔστιν ἡμῖν πρὸς αἷμα καί σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικά τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις" (Ἐφεσ. στ' 12). Ἀνάμεσα σ' αὐτά τὰ ὄπλα ἰδιαίτερη σημασία καί δύναμη ἔχουν ἡ ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου, τὸ σημεῖον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἡ νηστεία καί ἡ προσευχή καί ἡ τακτικὴ προσέλευση στὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος δέν παραλείπει νά ἀπαριθμήσει μιὰ σειρὰ ὄπλων γιὰ μιὰ νικηφόρα πάλη κατὰ τοῦ Σατανᾶ, πού στήν πραγματικότητα εἶναι πάλη καί νίκη κατὰ τοῦ ἴδιου τοῦ κακοῦ ἐαυτοῦ μας. "Θέλετε νά σᾶς πῶ καί δρόμους μετάνοιας; ρωτᾶ. Εἶναι πολλοί καί ποικίλοι καί διάφοροι κι ὅλοι ὁδηγοῦν στὸν οὐρανό. Πρῶτος δρόμος

μετάνοιας εἶναι ἡ αὐτοκαταδίκη τοῦ ἁμαρτωλοῦ, "Λέγε σύ πρῶτος τάς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς (Ήσ. 43,26). Ὑπάρχει ὅμως κι ἄλλος κατώτερος. Τό νά μή μνησικακῇς στούς ἐχθρούς σου, τό νά συγκρατῇς τήν ὀργή, τό νά συγχωρῇς τά ἁμαρτήματα τῶν συνδούλων σου. ... Θέλεις νά μάθης καί τρίτο δρόμο μετάνοιας; Εἶναι ἡ ζέουσα κι ἀκριβής προσευχή κι ἀπό τά βάθη τῆς καρδιάς βγαλμένη. Κι ἂν θές καί τέταρτο δρόμο νά μάθης, τήν ἐλεημοσύνη θά πῶ. Διότι πολλή δύναμη ἔχει αὐτή κι ἀνείπωτη.Καί τό νά ἔχη κανείς μετριοφροσύνη καί ταπεινωσύνη, ὅχι λιγώτερο ἀπό ὅλα τά εἰπωμένα, κατατρῶγει τή φύση τῶν ἁμαρτημάτων. Μάρτυς ὁ τελώνης, πού κατορθώματα δέν εἶχε νά πῇ, ἀλλά πρόβαλε ἀντί γιά ὅλα τήν ταπεινοφροσύνη κι ἀπαλλάχθηκε ἀπό τό βαρύ φορτίο τῶν ἁμαρτημάτων" .

10. Συμπεράσματα

Ὁ Σατανᾶς "κυνηγᾷ τούς μεμονωμένους" καί τούς ἀπομονωμένους ἀπό τήν κιβωτό τῆς Σωτηρίας μας τήν Ἐκκλησία. Καί τούς πολεμᾷ μέ ἕνα σωρό τρόπους. Μέ τούς πειρασμούς ἐνσπείρει μέσα μας τόν ἐγώϊσμό καί τήν ὑψηλοφροσύνη ὥστε νά ἐπιτύχη τήν πτώση καί ἄρα τήν ἁμαρτία πού μᾶς χωρίζει ἀπό τόν Θεόν. Ἐπειτα προσπαθεῖ νά ἐκμεταλλευθῇ τό φυσικό κακό (τήν ἀρρώστια καί τίς δοκιμασίες), γιά νά μᾶς κἀνῃ νά τά βάλωμε μέ τόν Θεόν. Κι ἀκόμη μέ τό χειρότερο ὄπλο του, πού εἶναι ἡ πλάνη, ἡ αἵρεση καί ἡ ἀπιστία. Εἶναι γνωστή ἡ φράση τοῦ Τερτυλλιανοῦ ὅτι "ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας οὐκ ἔστιν σωτηρία". Ἐτσι τό τελευταῖο αὐτό εἶναι ὁ χειρότερος πειρασμός, γιατί ἐδῶ δέν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα τῆς μετανοίας. Ὁ ἄνθρωπος ἔξω ἢ μακριά ἀπό τήν Ἐκκλησία καί στερημένος ἀπό τήν θεία χάρη πού πλούσια ἡ Ἐκκλησία παρέχει, εἶναι ἕνα ξεμοναχιασμένο πρόβατο πού κινδυνεύει ἀφοῦ "ὁ ἀντίδικος ἡμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίει" (Α΄ Πέτρ. ε΄ 8). Πέραν ὅμως ἀπό ὅλα αὐτά κύρια καί ἀποφασιστική θέση ἔχει ἡ δική μας προαίρεση, ἡ δική μας συγκατάθεση ἢ ὑποχώρηση.

Ἡ πλάνη εἶναι ἴση μέ τόν διάβολο, σημειώνει ὁ Ἀρχιεπίσκοπὸς Ἀθηνῶν Χριστόδουλος: "Ὁ διάβολος γέννησε τήν πλάνη καί μ' αὐτήν ἐπιζητεῖ νά μᾶς καταστρέψει. Ἰδού πῶς ὁ Μ. Ἀθανάσιος διδάσκει αὐτό μέ σαφήνεια: "Ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος ἐπινόησε τίς αἱρέσεις, ἕνεκα τῆς δυσώδους κακίας του δανείζεται τίς λέξεις τῶν Γραφῶν προκειμένου νά ἐξαπατήσῃ τούς ἀκέραιους στήν πίστη ρίχνοντας τό δηλητήριό του καί ἔχοντας γιά ἐπικάλυμμα αὐτές τίς λέξεις τῶν Γραφῶν" (Κατά ἀρειανῶν λόγος Α΄, ΒΕΠΕΣ 30, 128). Ἐπομένως

πλανεμένες δοξασίες και αίρετικά πιστεύματα, πού δέν συμφωνοῦν μέ ὅσα ἡ Ἐκκλησία μᾶς παρέδωσε, εἶναι φοβερά ἐμπόδια γιά τήν ψυχή μας καί ἰσχυρά ὄπλα γιά τό διάβολο" (μν. ἔργ.σελ. 97). Ἄς μή λησμονοῦμε ποτέ τήν προειδοποίηση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὅτι: "Ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτόςκαί οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης" (Β΄ Κορ. ια΄ 13-14).

Στόχος τοῦ Σατανᾶ εἶναι ὁ πνευματικός θάνατος τοῦ ἀνθρώπου, γι' αὐτό καί στήν Ἁγία Γραφή καλεῖται "ἀνθρωποκτόνος" (Ἰωάν. η΄ 44). Παρ' ὅλα αὐτά ὁ Σατανᾶς εἶναι πλέον γιά τόν Χριστιανό ἕνας ἡττημένος καί ἀκίνδυνος - "ξεδοντιασμένος" ἐχθρός.

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος διεβεβαίωσε τούς μαθητές Του ὅτι: "ἐθεώρουν τόν σατανᾶν ὡς ἀστραπήν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα" (Λουκ. ι΄ 18). Ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης μᾶς βεβαιώνει ὅτι "εἰς τοῦτο ἐφανερώθη (ὁ Χριστός) ἵνα λύσῃ τά ἔργα τοῦ διαβόλου" (Α΄ Ἰωάν. 3, 8). Καί ὁ Ἀπ. Παῦλος γράφει στούς Ἑβραίους ὅτι ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ ἔγινε γιά νά καταργήσῃ "τόν τό κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτ' ἔστι τόν διάβολον, καί ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διά παντός τοῦ ζῆν ἐνοχοὶ ἦσαν δουλείας" (Ἑβρ. β΄ 14-15). Στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων διαβάζουμε ὅτι ὁ Κύριος "διῆλθεν εὐεργετῶν καί ἰώμενος πάντας τούς καταδυναστευομένους ὑπό τοῦ διαβόλου" (Πράξ. ι΄ 38).

Ἔτσι λοιπόν, δέν ἀρμόζει στόν Χριστιανό νά φοβᾶται τόν Σατανᾶ. Ὁ Χριστιανός ἀποτελεῖ ἰδιοκτησία τοῦ Χριστοῦ, εἶναι μέλος τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ πάνω στό ὁποῖο δέν μπορεῖ νά ἔχει καμμία ἐξουσία ὁ Σατανᾶς. Ἐκτός ἂν τό μέλος αὐτό ἀποκοπεῖ ἀπό τό Σῶμα, ὁπότε εἶναι ἐπόμενο ὅτι θά πεθάνει. Ὁ Μέγας Ἀντώνιος μᾶς λέει: "Δέν ἀρμόζει νά φοβόμαστε τούς δαίμονες, γιατί οἱ πανουργίες τους εἶναι τίποτε σέ σχέση μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ. ... Ὁ δράκων (ὁ διάβολος) συνελήφθη μέ ἄγκιστρο ἀπό τόν Σωτῆρα Χριστό, ὅπως τό ζῶο πού τοῦ πέρασαν κρίκο στή μύτη, ὅπως ὁ δραπετής δένεται μέ κρίκο ἀπό τή μύτη καί μέ ψελλίο ἔχει τρυπημένα τά χεῖλη. Καί ἔχει δεθεῖ ἀπό τόν Κύριο σάν πουλάκι γιά νά περιπαίζεται ἀπό μᾶς" (ΒΕΠΕΣ 33, 24).

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος στηρίζοντας ὅλους μας στόν κατά τοῦ Σατανᾶ ἀγῶνα μας γράφει: "Ἀμάρτησες, λέγει ἡ Γραφή, ἡσύχασε μή προσθέσης δεύτερη ἁμαρτία, φοβερώτερη. Τό νά ἁμαρτήσῃ κανεῖς δέν εἶναι τόσο φοβερό, ὅσο εἶναι τό νά κατηγορῇ τόν Κύριο μετά τήν ἁμαρτία. Ψάξε γιά τόν αἵτιο τῆς ἁμαρτίας καί δέν θά βρῇς κανένα ἄλλον παρά ἐσένα τόν ἴδιο πού ἁμάρτησες". Ὁ ἱερός πατήρ στήν Ι΄ Κατήχησή του γράφει: "Καί αὐτό θέλω νά γνωρίζετε ὅλοι, ὅτι τόν πιστό χριστιανό δέν μπορεῖ τίποτε νά τόν βλάψῃ ψυχικά, οὔτε αὐτός ὁ διάβολος".

Ένας αρχαῖος ἐκκλησιαστικός συγγραφέας, ὁ Ἑρμᾶς, προτρέπει τοὺς χριστιανούς νά μή φοβοῦνται *"τὴν ἀπειλὴν τοῦ διαβόλου, ἄτονος γάρ ἐστὶν ὥσπερ νεκροῦ νεῦρα"* καὶ *"οὐ δύναται καταδυναστεύειν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ"*, ἀπὸ τῶν ὁποίων *"ἐάν ἀντισταθῶσιν αὐτῷ νικηθεὶς φεύζεται ἀπ' αὐτῶν κατησχυμμένος"* (παρά Π. Τρεμπέλα, μν. ἔργ., σελ. 454).

Καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος καταλήγει: *"Μὴ λοιπὸν φοβᾶσαι τὸν διάβολο κι ἅς εἶναι ἀσώματος. Ἔσπασε τὰ μοῦτρα του. Καὶ τίποτε τὸ ἀσθενέστερο ἀπ' αὐτόν πού ἔσπασε τὰ μοῦτρα του, ἀκόμη κι ἂν δέν εἶναι ντυμένος σῶμα. Ὅπως καὶ τίποτε ἰσχυρότερο ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἔχει παρρησία, ἔστω κι ἂν κουβαλᾷ πάνω του σῶμα θνητό"*.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας συστήνουν ὡς ἰσχυρότατο ὄπλο κατὰ τοῦ σατανᾶ τὴν ἐπὶ κλήση τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ καὶ συμπυκνώνουν τὴν πίστη τους καὶ τὴν ἐμπειρία τους στό σύνθημα *"Καὶ Ἰησοῦ ὀνόματι μάστιζε πολεμίους"*. Ὅπως γράφει ὁ Ἀπ. Πέτρος: *"πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περί ὑμῶν"* (Α' Πέτρ. ε' 7). Καὶ δέν θά μποροῦσε νά εἶναι διαφορετικά γιὰ τὸν Χριστιανό ἀφοῦ, ὅπως μᾶς διαβεβαιώνει ὁ ἡγαπημένος μαθητής, *"ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Θεοῦ τηρεῖ ἑαυτόν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ"* (Α' Ἰωάν. ε' 18). Καὶ τοῦτο διότι: *"μείζων ὁ ἐν ἡμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ"* (Α' Ἰωάν. δ' 4).